

Przepiera, Aleksander

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : Wspomnienia pośmiertne : Stanisław Bursa (1921-1987)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 50, 42-46

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- Kita Jerzy (ur. 19 IV 1931), prof. chorób zakaźnych zwierząt SGGW, wybr. 1984.
- Lewicki Piotr (ur. 15 XII 1937), prof. inżynierii maszynoznawstwa przemysłu spożywczego SGGW, wybr. 1986.
- Rutkowska Barbara (ur. 10 VII 1924), prof. łąkarstwa SGGW, wybr. 1984.
- Szujecki Andrzej (ur. 11 VIII 1929), prof. entomologii i ekologii lasu SGGW, wybr. 1984.
- Witczak Franciszek (ur. 1 XI 1921), prof. żywienia zwierząt i gospodarki paszowej SGGW, wybr. 1986.
- Wolski Wojciech (ur. 27 VIII 1930), prof. budownictwa wodnego i goetchniki SGGW, wybr. 1984.

7. CZŁONKOWIE ZMARLI W 1987 r.

Wydział III

- Stanisław Bursa (czł. ^{Koresp.}zw.), dnia 7 maja 1987 r.
- Irena Chmielewska (czł. zw.), dnia 17 stycznia 1987 r.
- Kazimierz Smulikowski (czł. zw.), dnia 19 września 1987 r.

Wydział VI

- Zbigniew Brzoska (czł. zw.), dnia 9 maja 1987 r.
- Tomasz Kluz (czł. zw.), dnia 9 września 1987 r.

8. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

STANISŁAW BURSA (1921—1987)

Dnia 7 maja 1987 roku zmarł prof. dr inż. Stanisław Bursa, założyciel i wieloletni kierownik Katedry i Zakładu Chemii Fizycznej Wydziału Technologii i Inżynierii Chemicznej Politechniki Szczecińskiej. Jego śmierć była dla wszystkich olbrzymim zaskoczeniem, a dla nas, Jego wychowanków i współpracowników, jest niepowetowaną stratą.

Prof. dr inż. Stanisław Bursa urodził się 9 listopada 1921 r. w Skierniewicach. Studia wyższe odbywał w latach wojny, co wymagało wyjątkowo silnej woli i wielu wyrzeczeń. W latach 1941—1942 studiował w Szkole Budowy Maszyn im. Wawelberga i Rotwanda w Warszawie na Wydziale Mechanicznym, a w latach 1942—1943 w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej na Wydziale Chemicznym. W latach 1943—1944 kontynuował tajną naukę na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej, prowadzoną przez zespół pod kierunkiem prof. J. Zawadzkiego. Studia ukończył już po wojnie, uzyskując w 1949 r. stopień

inżyniera chemika, magistra nauk technicznych. Niewątpliwie okres ten wywarł znaczący wpływ na postawę życiową prof. Bursy, człowieka wyjątkowo życzliwego, pogodnego, skromnego, którego nawet największe trudności nie zniechęcały w realizacji upragnionych celów.

1. Stanisław Bursa

W 1951 r. na podstawie rozprawy *Oznaczanie współczynników dt/dp zmiany temperatury topnienia wraz ze zmianą ciśnienia metodą porównawczą* uzyskał stopień doktora nauk technicznych na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej. Niemal zaraz po uzyskaniu doktoratu, w 1952 r. podejmuje pracę w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Szczecinie, przekształconej w roku 1955 w Politechnikę Szczecińską. Organizuje od podstaw Zakład, a następnie Katedrę Chemii Fizycznej. Tą decyzją związał swoje losy, swoją karierę naukową na stałe ze Szczecinem.

W 1959 r. uzyskuje tytuł docenta, a w 1968 r. tytuł profesora nadzwyczajnego nauk chemicznych.

Udział prof. dr. inż. Stanisława Bursy w pracach związanych z organizacją kształcenia i życia naukowego na Uczelni, w Szczecinie, w regionie szczecińskim jest olbrzymi. W latach 1953—1956 oraz 1969—1973 pełnił funkcję Dziekana Wydziału Chemicznego Politechniki Szczecińskiej, w latach 1959—1965 przez dwie kadencje był prorektorem d/s. nauczania. W latach 1977—1981 był prorektorem ds. badań naukowych. Od 1970 do 1977 roku był dyrektorem Instytutu Inżynierii Chemicznej

i Chemii Fizycznej. Uchwałą Sekretariatu Wydziału IV Nauk Technicznych Polskiej Akademii Nauk zostaje w 1978 r. powołany w skład Komitetu Inżynierii Chemicznej i Procesowej PAN. Od 1981 r. był członkiem Komitetu Nauk Chemicznych PAN, a od 1979 r. wiceprzewodniczącym Komisji Nauk Chemicznych Poznańskiego Oddziału PAN, a od 1982 r. przewodniczącym Podkomisji Nauk Chemicznych PAN w Szczecinie. Od kilkunastu lat był członkiem Rady Naukowej Instytutu Chemii Nieorganicznej w Gliwicach. Od 1952 r. był członkiem Polskiego Towarzystwa Chemicznego i członkiem założycielem Szczecińskiego Oddziału PTCh. Od 1956 r. był członkiem założycielem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego, a od 1982 r. członkiem-korespondentem Warszawskiego Towarzystwa Naukowego. Był przewodniczącym Zespołu Naukowego Pomorza Zachodniego oraz członkiem Rady Konsultacyjnej Wojewody Szczecińskiego.

Prof. dr inż. Stanisław Bursa był bardzo aktywnym działaczem społecznym, od 1958 r. członkiem PZPR, pełniącym liczne funkcje organizacyjne w Komitecie Uczelnianym i instancji wojewódzkiej. W roku 1977 jako były uczestnik ruchu oporu w ZWZ i AK wchodzi w skład Zarządu Środowiska Koła ZBOWiD.

Ta jakże rozległa działalność organizacyjna i społeczna pochłaniała olbrzymią ilość czasu, była przyczyną życia w ciągłym napięciu, w ustawicznym ruchu. Profesor, mając świadomość olbrzymiego znaczenia tej pracy dla rozwoju życia naukowego uczelni i środowiska szczecińskiego, nigdy nie odmawiał podejmowania nowych, często niewdzięcznych zadań. Nawet w najtrudniejszych momentach zachowywał spokój i pogodę ducha.

W jaki sposób prof. Stanisław Bursa potrafił pogodzić tak olbrzymią liczbę obowiązków z działalnością naukową i dydaktyczną, pozostanie na zawsze Jego tajemnicą.

Dorobek naukowy Profesora liczy ponad 130 pozycji, z czego 70 to publikacje w czasopismach krajowych i zagranicznych. Jest autorem podręcznika *Chemia fizyczna* napisanego w latach 1972—1975 i wydanego przez Państwowe Wydawnictwa Naukowe w 1976 i wznowionego w roku 1979.

Bardzo poważną pozycję w dorobku naukowym stanowią prace w ramach licznych centralnych programów badawczych, a także na zlecenie instytutów badawczych i przemysłu. Łącznie takich prac badawczych o dużym znaczeniu dla przemysłu chemicznego było ponad 80.

Główną dyscypliną naukową uprawianą przez Profesora i grupę Jego współpracowników jest chemia fizyczna, a w niej szczególnie zagadnienia równowag i przemian fazowych w układach wieloskładnikowych, zwłaszcza typu wymiennego. Przedmiotem badań były między innymi takie układy, jak K_2SO_4 - HN_3 - KN_3 - H_2SO_4 - H_2O , $NaNO_3$ - H_2SO_4 - Na_2SO_4 - HN_3 - H_2O , $MgSO_4$ - HN_3 - $MgNO_3$ - H_2SO_4 - H_2O i inne, o dużym zna-

czeniu przemysłowym. W ostatnich latach pod Jego kierunkiem rozwinęła się tematyka dotycząca metod ochrony środowiska, zagospodarowania odpadów przemysłowych, ograniczenia emisji szkodliwych substancji w gazach odlotowych w przemyśle chemicznym. Wiele opracowanych rozwiązań doczekało się wdrożenia w skali przemysłowej, wiele jest przedmiotem patentów i zgłoszeń patentowych. Prace prowadzone pod kierunkiem prof. Bursy stanowią rzadki przypadek rozwijania chemii fizycznej stosowanej, którą chyba najlepiej można oddać określeniem stosowanej fizykochemii nieorganicznej. Prace z tego zakresu zaowocowały wieloma sukcesami, zwłaszcza we współpracy z Zakładami Chemicznymi „Police”, między innymi dzięki opracowaniu efektywnych metod zagospodarowania odpadów powstających przy produkcji dwutlenku tytanu.

Olbrzymi był wkład Profesora w kształcenie młodej kadry naukowej. Był promotorem kilkunastu zakończonych przewodów doktorskich, dwóch zakończonych i czterech w toku rozpraw habilitacyjnych. Był recenzentem 12 rozpraw habilitacyjnych i ponad 40 doktorskich, opiniował pięć wniosków o nadanie tytułu profesora nadzwyczajnego. Był recenzentem skryptów i podręczników dla Wydawnictw Naukowo-Technicznych, Wydawnictw Politechniki Warszawskiej, Politechnik: Wrocławskiej, Śląskiej, Poznańskiej, Szczecińskiej. Opiniował podręczniki, monografie, skrypty z zakresu chemii fizycznej, termodynamiki chemicznej, równowag fazowych. Wykonywał tę ciężką i żmudną pracę, gdyż uważał to za swój obowiązek.

Jednak niewątpliwie najbardziej charakterystycznym rysem w działalności Profesora było nauczanie chemii fizycznej, kształcenie studentów. Był zwolennikiem sugestywnego, komunikatywnego wykładu, z wyeksponowaniem i wyjaśnieniem najtrudniejszych zagadnień. Bardzo duże znaczenie miało dla Niego wnikliwe i skrupulatne egzaminowanie. Mimo spokojnego i życzliwego podejścia do studentów prowadzony przez Niego przedmiot i egzaminy są do tej pory zaliczane do najtrudniejszych na studiach chemicznych. Mimo to wielokrotnie był przez studentów oceniany jako jeden z najlepszych wykładowców i egzaminatorów. Przez szereg lat Profesor był członkiem Zespołu Chemii Ośrodka Metodycznego Wyższych Studiów Technicznych w Gliwicach. Dydaktyka chemii, a szczególnie chemii fizycznej była jedną z Jego pasji.

Rozległa, wielostronna działalność naukowa, dydaktyczna, organizacyjna i społeczna Profesora, za którą był wielokrotnie nagradzany, między innymi: Medalem X-lecia i Medalem XXX-lecia, Krzyżem Kawalerskim i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim, Medalem za Zwycięstwo i Wolność, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, niewątpliwie przyczyniła się do przedwczesnego wyczerpania sił witalnych.

Pozostanie na zawsze w naszej pamięci jako wytrwały, rzetelny na-

ukowiec, autor cennych koncepcji naukowych, przyczyniający się do postępu chemii fizycznej i fizykochemii nieorganicznej, wychowawca licznej grupy naukowców. Był człowiekiem o niezwykle wysokiej kulturze osobistej, prawym i uczynnym, dla którego praca naukowa i kształcenie studentów były treścią życia. Pozostanie na zawsze w naszych wspomnieniach jako wspańiały Przełożony i Przyjaciel.

Aleksander Przepiera

IRENA CHMIELEWSKA

(1905—1987)

Profesor Irena Chmielewska urodziła się w Łodzi 13 lipca 1905 r., zmarła w Warszawie 17 stycznia 1987 r. W roku 1922 ukończyła gimnazjum Anny Jakubowskiej w Warszawie, po czym wstąpiła na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie studiowała równolegle chemię i biologię. W roku 1929, po uzyskaniu magisterium z filozofii w zakresie chemii, została asystentką w kierowanym przez prof. W. Lampego Zakładzie Chemii Organicznej Uniwersytetu Warszawskiego. Stopień doktora uzyskała w roku 1933 na podstawie rozprawy pt. *Badania nad barwnikiem czerwonej kapusty — Brassica oleracea*, która zapoczątkowała wieloletnie prace nad naturalnymi barwni-

2. Irena Chmielewska

kami roślinnymi. W 1939 r., na krótko przed wybuchem drugiej wojny światowej, habilitowała się przedstawiając pracę pt. *O barwnikach fioletowo zabarwionych ziemniaków*.